

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное учреждение
высшего профессионального образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ

Проректор
по образовательной деятельности КФУ
Проф. Таюрский Д.А.

_____ 20__ г.

Программа дисциплины

Новые подходы к системе частей речи в современном татарском языке Б1.В.ОД.12

Направление подготовки: 44.04.01 - Педагогическое образование

Профиль подготовки: Татарский язык и литература: современные теории и технологии обучения

Квалификация выпускника: магистр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Харисова Г.Ф. , Харисова Ч.М.

Рецензент(ы):

-

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Галиуллина Г. Р.

Протокол заседания кафедры No ____ от "____" _____ 201__ г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая):

Протокол заседания УМК No ____ от "____" _____ 201__ г

Регистрационный No

Казань
2016

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

Программу дисциплины разработал(а)(и) учитель Харисова Г.Ф. Общеобразовательная школа-интернат Лицей имени Н.И. Лобачевского КФУ , GFHarisova@kpfu.ru ; профессор, д.н. (профессор) Харисова Ч.М. кафедра татарского языкознания Высшая школа татаристики и тюркологии им.Габдуллы Тукая , Chulpan.Harisova@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

Цель дисциплины - усовершенствование теоретических знаний по морфологии татарского языка, приобретение практических навыков по морфологическому анализу частей речи.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел " Б1.В.ОД.12 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.04.01 Педагогическое образование и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 2 курсе, 3 семестр.

- углубленное изучение наиболее сложных для усвоения тем по основному курсу татарской морфологии;
- овладение навыками морфологического анализа частей речи татарского языка;
- воспитание уважения к родному языку;
- совершенствование владения нормами татарского литературного языка.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-1 (общекультурные компетенции)	владеет культурой мышления, способен к обобщению, анализу, восприятию информации, постановке цели и выбору путей её достижения
ОК-14 (общекультурные компетенции)	готов к толерантному восприятию социальных и культурных различий, уважительному и бережному отношению к историческому наследию и культурным традициям
ОК-16 (общекультурные компетенции)	способен использовать навыки публичной речи, ведения дискуссии и полемики
ОК-3 (общекультурные компетенции)	способен понимать значение культуры как формы человеческого существования и руководствоваться в своей деятельности современными принципами толерантности, диалога и сотрудничества
ОК-6 (общекультурные компетенции)	способен логически верно, аргументировано и ясно строить устную и письменную речь
ОПК-2 (профессиональные компетенции)	способен использовать систематизированные теоретические и практические знания гуманитарных, социальных и экономических наук при решении социальных и профессиональных задач

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- изучение данной дисциплины должно сформировать четкое представление о языке как целостной системе взаимосвязанных элементов;
- изучение материала по данной дисциплине должно углубить теоретические знания, полученные по основному курсу морфологии;
- приобретение и совершенствование умений и навыков морфологического анализа различных частей речи

2. должен уметь:

- самостоятельно работать при изучении морфологии ;
- оценить языковые явления с учетом современных достижений лингвистической науки;
- комментировать взаимосвязь языковых явлений и их функциональные особенности;
- представить язык как сложную целостную систему;
- уметь оперировать основными морфологическими понятиями, концептуальными трудами ученых татарского языкознания и тюркологии, основными терминами современной татарской морфологии как составной части грамматики;
- увязать изучение морфологической науки с профессиональной деятельностью будущих педагогов - языковедов с целью внедрения достижений современной лингвистики в школьную практику.

3. должен владеть:

- теоретическим материалом в процессе активной самостоятельной деятельности ;
- умением морфологического анализа различных частей речи татарского языка;
- навыками комментированного анализа частей речи в плане определения их грамматического значения, грамматической формы и грамматической категории
- умением самостоятельной работы в процессе изучения самостоятельных и служебных частей речи;
- умением увязать взаимосвязь морфологических единиц татарского языка и комментировать их функциональные особенности.

представление науки о языке как целостной системы; усвоение основных морфологических терминов и понятий, знание концептуальных трудов наиболее известных ученых татарского языкознания и тюркологов, знание основной терминологии современного татарского литературного языка;

- обучение морфологии в тесной связи с будущей профессиональной деятельностью с учетом новых достижений языкознания и использования их в процессе преподавания морфологии в средней общеобразовательной школе (гимназии);
- знание тесной взаимосвязи изучения теоретического материала с самостоятельной работой обучающихся;
- знание закономерностей проведения морфологического анализа частей речи;
- Знание грамматического значения, грамматической формы и грамматической категории языковых единиц.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины экзамен в 3 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю Тематический план дисциплины/модуля

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Кереш лекция.Тел белемендә суз төркемнәре турында гомуми теоретик белешмә.	3	1	1	3	0	
2.	Тема 2. Татар телендә функциональ-семантик категорияләр.	3	1	1	3	0	
3.	Тема 3. Мәктәптә һәм вузда суз төркемнәрен янча өйрәтү нигезләре.	3	1	1	4	0	
4.	Тема 4. Суз төркемнәре һәм аларны анализлау.	3	1	1	6	0	
	Тема . Итоговая форма контроля	3		0	0	0	экзамен
	Итого			4	16	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Кереш лекция.Тел белемендә суз төркемнәре турында гомуми теоретик белешмә.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Хәзерге гомуми тел белемендә телнең коммуникатив характерын тикшерүнең төп принципларның берсе буларак функциональлек принцибы. Татар тел белемендә суз төркемнәрен бу юнәлештә өйрәнүнең кыскача тарихы.

практическое занятие (3 часа(ов)):

Морфологический анализ частей речи современного татарского языка.

Функциональ-семантик категория, функциональ-семантик кыр төшенчәләренә аңлатма. ФСК кысаларында үзек һәм периферияне аерып чыгару.Суз төркемнәрен өйрәнүдә ике төп юнәлеш.

Тема 2. Татар телендә функциональ-семантик категорияләр.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Модальлек. Темпоральлек. Персональлек. Микъдарлык. Сәбәп-максат. Функциональ-семантик категорияларне белдерүче төп һәм икенчел дәрәжәдәге чаралар. Төрле катламнарда караган тел берәмлекләренең үзара бәйләнеше, бу берәмлекләренең аралашу өчен кирәкле булганнарын сайлап алу кагыйдәләре.

практическое занятие (3 часа(ов)):

Устный опрос теоретического материала. Выполнение практических заданий по теме.

Тема 3. Мәктәптә һәм вузда сүз төркемнәрен янача өйрәтү нигезләре.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Мәктәп һәм югары уку йортларының телне укыту системасында тел берәмлекләрен структур планда өйрәтүнең торышы. Мәктәптә һәм вузда татар телен функциональ яктан өйрәнү

практическое занятие (4 часа(ов)):

Устный опрос теоретического материала. Выполнение практических заданий по теме.

Тема 4. Сүз төркемнәре һәм аларны анализлау.

лекционное занятие (1 часа(ов)):

Сүз төркемнәрен өйрәнүдә ике төп юнәлеш. Сүз төркемнәрен анализлауның төп мәсьәләләре.

практическое занятие (6 часа(ов)):

Устный опрос теоретического материала. Выполнение практических заданий по теме.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел Дисциплины	Семестр	Неделя семестра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудоемкость (в часах)	Формы контроля самостоятельной работы
1.	Тема 1. Кереш лекция.Тел белемдә суз төркемнәре турында гомуми теоретик белешмә.	3	1	Устный опрос	13	письменная работа
2.	Тема 2. Татар телендә функциональ-семантик категориялар.	3	1	Устный опрос пройденного материала	13	Домашнее задание
3.	Тема 3. Мәктәптә һәм вузда сүз төркемнәрен янача өйрәтү нигезләре.	3	1	Ответы на вопросы по пройденному материалу	13	Письменная работа
4.	Тема 4. Сүз төркемнәре һәм аларны анализлау.	3	1	Устный опрос	13	Домашнее задание
	Итого				52	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Образовательные технологии: по балльно-рейтинговой системе - технология модульного обучения; компьютерная технология в процессе проведения лекций; "мозговая атака" или "мозговой штурм" в ходе проведения семинарских занятий; работа по модулям в ходе выполнения тестовых (закрытых и открытых) заданий.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Кереш лекция.Тел белемендә сүз төркемнәре турында гомуми теоретик белешмә.

письменная работа , примерные вопросы:

Сүз ясалышының өйрәнү предметы һәм бурычлары турында сөйләгез. 2. Сүз ясалышын өйрәнүгә кайсы галимнәребез аеруча зур өлеш керткән? 3. Сүз ясалышы? дигән термин нинди мәгънәләрдә кулланыла? 4. Телебезнең башка бүлекләренә сүз ясалышының мөнәсәбәте турында сөйләгез. 5. Сүз ясалышының төп бүлекләре турында ниләр беләсез? 6. Нәрсә ул морф һәм морфема? 7. Агглютинатив телләрдә сүз формасының төзелеш үзенчәлекләрен мисаллар белән аңлатыгыз. 8. Татар телендә морф төрләре. 9. Татар телендә кушымчаларның төрләре. 10. Татар сүзләренә нигезе. 11. Татар теленә хас булган морфонологик күренешләренә санагыз һәм аларга аңлатма бирегез. 12. Сүзләренә сүз ясалыш структурасы турында сөйләгез. 13. Сүзләренә лексик мәгънәсе белән ясалыш мәгънәсе ничек аерыла? Мисаллар белән аңлатыгыз. 14. Сүз ясалышында сүз төркемнәренә үзара мөнәсәбәте турында ниләр беләсез? 15. Татар телендә төрле сүз төркемнәренә кушымчалау юлы белән ясалуы турында сөйләгез. 16. Сүзләр кушылу ысулы белән нинди сүз төркемнәре ясала? 17. Конверсия ысулы белән сүз ясалу ничек бара? Бу ысул белән кайсы сүз төркемнәре ясала? 18. Татар телендә сүзләренә кыскарту ысулы нинди үзенчәлекләргә ия булып тора? 19. Сүзтөзмәләренә лексик бер бөтенгә әйләнүенә мисаллар әйтеп, бу ысулга аңлатма бирегез. 20. Лексик?семантик ысул белән конверсия ысулының үзенчәлекле якларын әйтегез. 21. Татар телендә фонетик ысул белән сүз ясалуның үзенчәлекләрен әйтеп, жавабыгызны мисаллар белән раслагыз.

Тема 2. Татар телендә функциональ-семантик категорияләр.

Домашнее задание , примерные вопросы:

Выполнение тестовых заданий по морфологии, морфологический анализ различных частей речи.

Тема 3. Мәктәптә һәм вузда сүз төркемнәрен яңача өйрәтү нигезләре.

Письменная работа , примерные вопросы:

. Татар телендә сүз ясалышын өйрәнү тарихы. 2. Сүз ясалышында сүз төркемнәренә үзара мөнәсәбәте. 3. Татар телендә аналитик төзелештәге сүзләренә урыны. 4. Татар телендә сүз ясауның актив (продуктив) ысуллары. 5. Төрле сүз төркемнәренә кушымчалау ысулы белән ясалу үзенчәлекләре. 6. Конверсия яки лексик?грамматик ысул белән яңа сүзләр ясалу. 7. Татар телендә сүз ясауның актив булмаган ысулары. 8. Татар телендә кушымчаларны төркемләү мәсьәләсе. 9. Исемнәренә кушымчалау ысулы белән ясалуы. 10. Фигильләренә сүзләр кушылу ысулы белән ясалуы. 11. Татар һәм башкорт телләрендә сүз ясалу ысуллары. 12. Татар һәм башкорт телләрендә конверсия ысулы белән сүз ясалу. 13. Татар теленә хас булган морфонологик күренешләр. 14. Татар телендә сүзләренә редупликация юлы белән сүз ясалуы. 15. Татар телендә исемнәренә конверсия ысулы белән ясалуы. 16. Телебезнең сүз ясалышы системасын өйрәнүдә профессор М.З.Зәкиев хезмәтләренә әһәмияте. 17. Сүз ясалышы системасын өйрәнүдә доцент З.М.Вәлиуллина хезмәтләренә әһәмияте. 18. Профессор Д.Г.Тумашева хезмәтләрендә сүз ясалышы мәсьәләләренә куелышы. 19. Татар теленә сүз ясалышын өйрәнүдә профессор Ф.Ә.Ганиев хезмәтләренә тоткан урыны. 20. Татар һәм рус телләрендә сүз ясалышының төп үзенчәлекләре. 21. Татар һәм рус телләрендә кушымчалау ысулы белән сүз ясалу. 22. Мәктәп программаларында һәм дәреслекләрдә сүз ясалышының бирелеше. 23. Уку ярдәмлекләрендә сүз ясалышы мәсьәләләренә куелышы. 24. Татар теленә академик грамматикасында сүз ясалышы мәсьәләләренә бирелеше. 25. Татар телендә исемләшү күренеше һәм исемгә күчү юлы белән сүз ясалу үзенчәлекләре.

Тема 4. Сүз төркемнәре һәм аларны анализлау.

Домашнее задание , примерные вопросы:

Выполнение тестовых заданий по морфологии, морфологический анализ различных частей речи.

Тема . Итоговая форма контроля

Примерные вопросы к экзамену:

Сүзләрнең грамматик мәгънәләре, грамматик формалары һәм грамматик категорияләре ничек билгеләнә? Мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз.

Исемнәрнең грамматик категорияләрен санап, мәгънәләренә аңлатма бирегез.

Килешләрнең мәгънәләрен мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз.

Исемнән башка кайсы сүз төркемнәрендә килеш һәм тартым кушымчалары очрый? Жавабыгызны мисаллар белән раслагыз.

Алмашлыкларның грамматик төркемчәләрен санап, мисаллар китерегез.

Аларның мәгънә төркемчәләре турында сөйләгез.

Фигыльләрнең грамматик категорияләрен санагыз, мисаллар әйтегез.

Затланышсыз фигыльләрне һәм аларга хас булган уртақ грамматик категорияләрен санагыз.

Аваз ияртемнәренә тулы характеристика бирегез.

Аларның ярдәмче сүз төркемнәреннән аермасы һәм мөстәкыйль сүз төркемнәре белән уртақ якларын санагыз.

Бәйләк белән төркәгечләрнең уртақ һәм аермалы билгеләрен мисаллар ярдәмендә аңлатыгыз.

Модаль мәгънәле сүз төркемнәренә гомуми характеристика бирегез.

Өйрәнелгән сүз төркемнәренә тулы морфологик анализ ясагыз.

7.1. Основная литература:

Харисова Ч.М. Татар теле. Морфология: Югары уку йортлары өчен дәреслек. - Казан: Мәгариф, 2010.

Камчатнов, А. М. Введение в языкознание [Электронный ресурс] : 100 Elibrary.ru ЭБС 'Знаниум'

учеб.пособие / А. М. Камчатнов, Н. А. Николина. - 10-е изд., стереотип. - М. : Флинта : Наука, 2011. - 232 с. // <http://znanium.com/bookread.php?book=405795>

Хәзерге татар әдәби теле морфологиясе = Морфология современного татарского языка: уку-укыту кулланмасы / Казан (Идел буе) федераль ун-ты; Ф. М. Хисамова, Г. Р. Галиуллина, М. Х. Әнвәрова, А. Ә. Гафурова.-Казан: Казан университеты, 2010.-126 б.; - 52

Теория языка. Вводный курс: Учебное пособие / А. А. Горбачевский. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 280 с. (e-book) ISBN 978-5-9765-0965-8/<http://znanium.com/catalog> - ЭБС 'Знаниум'

Харисова Ч.М. Татар теле. Теория, күнегүләр, тестлар. - Казан: Мәгариф, 2006.

Харисова Ч.М. Татарский язык: справочник. - Казань: Тат. кн. изд-во, 2014.

Хисамова Ф.М. Татар теле морфологиясе: Югары уку йортлары өчен дәреслек. - Казан: Мәгариф, 2006.

7.2. Дополнительная литература:

Осипова Л.И. Морфология современного русского языка. - М.: Академия, 2010. -192 с. Сборник правил по татарскому языку для русскоязычных учащихся: [фонетика. Лексикология.

Словообразование. Морфология. Синтаксис. Пунктуация] / авт.-сост. Р. С. Нурмухаметова; [науч. ред.: Фатхуллова К. С. - к.п.н., доц.].?Изд. 2-е, испр. и доп..?Казань: Гыйлем, 2008.?71.

Аминова, Альмира Асхатовна. Теория и практика русского языка: морфология. Синтаксис. Орфография. Пунктуация: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 031001 и направлению подготовки 031000 "Филология" / А.А. Аминова, Н.Н. Фаттахова.?Казань: Казанский государственный университет, 2009.?203 с.

7.3. Интернет-ресурсы:

<http://www.tatknigafund.ru> - системы ?ТАТКНИГАФОНД.RU

www.ksu.ru - Электронная библиотека и материалы сайта КФУ

www.linguistic.ru - knigafund.ru Библиотека им. Н.И.Лобачевского КФУ

www.tatar.ksu.ru - Электронная библиотека и материалы сайта отделения татарской филологии КФУ

www.wikipedia.ru - Универсальная энциклопедия ?Википедия?

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Новые подходы к системе частей речи в современном татарском языке" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

. Материально-техническое обеспечение: Технические средства, необходимые для проведения лекционных и практических занятий:

1. Мультимедийный компьютер (ноутбук)
2. Мультимедийный видеопроектор и презентационный экран
3. Средства телекоммуникации.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.04.01 "Педагогическое образование" и магистерской программе Татарский язык и литература: современные теории и технологии обучения .

Автор(ы):

Харисова Г.Ф. _____

Харисова Ч.М. _____

"__" _____ 201__ г.

Рецензент(ы):

"__" _____ 201__ г.